

MOC'H HA MOC'H ZO !

Tochtochtochtochoooooch !

Evel-se e veze klevet an dud dre amañ o c'hervel o moc'h ha d'o fediñ da zont da blaouiañ dibreder o boued en un nev leun-rez !

Herie avat e vezont bodet en lec'hioù kloz ha bouetaet hep na vije ezhomm, tamm, o gervel... Lakaet eno da broduiñ kig lart hag ivez, siwazh, peadra evel an azot da louzañ hon dour ha da sikour ar goumon glas daonet da aloubiñ hon aodoù...

Koulskoude eo ar moc'h loened bet oc'h ambroug ar Vretoned a-gozh, lod anezhe a oa chomet en-kichen memes tra, ar moc'h-gouez. Loened hag a oa lod mat eus poltred hon bro. Gwezhall e lâred :

Ar ralañ tra ac'h a en hent

Zo ur pemoc'h hep roc'hal,

Ur c'hi hep trotal...

Gwir eo an neb en devoa c'hoant, daou gantved zo, dont da welet ar Vretoned, a ranke gouzañv tud ha loened na gaozeent ket, nemet e rafent un drouz diaes da gompren : ur skeudenn o pegañ ouzh hon c'hroc'hen evel ma lâr ur mignon korsikat din (rak eno e oa ar memes poltred !). Un ekzotegezh diaes da c'houzañv evit tud a ouie kemer an tren eus Pariz. Ur skeudenn a gaver en Iwerzhon ivez, anat deoc'h. En berr tout, plouked kornôg Europa. Met ar « Moñcheued »-se ne ouient ket e oamp tout en penn orin an Europa-se... Ankouaet petra eo ur sevenadur, ul lennegezh, ur bobl, ur vroad ha n'int ket o reoù : n'eus netra sakr met pep tra da vezañ doujet outañ.

Soñj am eus eus stumm berraet un divunadell bet klevet ganin en Trogeri :

Unan o turniat,

Daou o sellet,

Daou o chilaou

Hag un o skeiñ war an toull.

Petra eo ?

Ar c'hochon.

Unan all bet klevet en Perwenan :

Seizh troad, peder skouarn hag ul lost ?

- Ur c'hochon bihan o tebriñ bouet e-barzh ur pothouarn.

Ya, ar ger kochon-se hag a vez milliget gant tud zo... hennezh zo ur ger bev-mat dre amañ. Ha n'eo ket hekpen da gomz diwar-benn ar moc'h : ha ne lârer ket ur c'hochon-ki ? Ha Kochoned Taveeg n'int ket kerreg en-kichen an enezenn ? Ar reoù bihan eta !

Gwelet ar moc'h hag o skouarnioù n'eo ket o c'hlevet avat !

Gwelet hon eus penaos eo divoas e vefe moc'h hep roc'hal, ha sede perak just a-walc'h eo merket mat an hengounioù pobl gant an trouz graet gante. An trouz-se o vezañ ul lodenn heverk eus o foltred. Evel-se eo anavezet mat ar c'hrennlavar-mañ :

War-dro ar moc'h,

E vez soroc'h

pe

Neb a glask e voc'h

A glev soroc'h

pe c'hoazh en Barzhaz-Breizh

Hag e voc'higoù tro-war-dro

Gant an naon bras o soc'ho.

Pep loen en deus e yezh, evel an dud ha munut e vefent : « Ar marc'h a wirin, ar vuoc'h a vlej, ar porc'hell a c'hrogn, ar c'hog a gan hag ar vugale a c'harm. », a lârer en Treger Vihan.

Ma, an drouz klevet gant ar moc'h o plaouiat o boued karetañ he deus lakaet ur c'heñveriañ ma lak ar bobl ar merkoù etre sevenadur ha trevadenniñ. Lakaat ur skeudenn da zibegañ diouti ha da vont da begañ ouzh an noblañsoù... Evel-se e klever didamant : « Debriñ a ra d'an nev evel ma ra Roc'han. » Ha n'eo ket me hag a dislâro al lavarenn-se ! N'eo ket evit mann ma vez graet eus ar penn-moc'h « an Aotrou » !

Sede, an dud ivez zo moc'h ? Ha petore moc'h ?

Ur moc'h bennak zo en ur Pleuveur bennaket, ma n'eo ket en ur Langoad bennaket all. Ha Doc'harded zo ivez en Plistin. Met me gav din zo un doc'h all hag a chomo kevrinus dimp, hini Koad-an-Doc'h... Merkit mat n'eo ket Koad-an-Doc'hed. Petra oa an doc'h-se ? Den na oar. Emañ marteze en roll ar moc'h mitologel a gaver amañ, en Kembre pe en Iwerzhon ?

Ne vern, a-gozh, zo bet anv eus ar moc'h en hon bro hag en hon yezh. Ret derc'hel soñj eus an den ma raed Uuinmochiat « ar moc'her benniget » anezhañ. Met se a oa meur a gantved zo. Piv a vefe benniget a-walc'h da diwall ar moc'h herie...

Pajennoù ha pajennoù a c'hallfen skrivañ diwar-benn ar moc'h. Pajennoù ha n'int ket pajennoù skritur : « Hon c'hochon, ne ra ket skritur vat ». Da lâret eo ne deu ket lart !

Skrivit, skrivit eta ma fell deoc'h derc'hel ho korf ha stumm ho korf ! Ha n'eo ket evit kellav-se e vefet lakaet da vezañ moc'h badezet !

Sal-respet !

Herve Bihan

Levrlennadur

Sauvé, Lavarou koz Breiz-Izel, 1878, 1882.

Revue des traditions populaires, 1890.

Hersart de la Villemarqué, Barzaz Breiz, 1846, 1864.

Louis Leclerc, Exercices sur la grammaire bretonne du dialecte de Tréguier, Saint-Brieuc, 1910.

Souvestre, Le foyer breton, 1844.

Daniel Giraudon, Traditions populaires de Bretagne, 2000.

Jules Gros, Le trésor du breton parlé, 3 levrenn.

Philippe Walter & alii, Mythologies du porc, 1999.

Cartulaire de Redon (daou embannadur zo).

Francis Favereau, Geriadur ar brezhoneg a-vremañ, 1992.

Devri : <https://devri.bzh/>

Ernault, Glossaire moyen breton, 1895-1896.

Mélusine (12 levrenn).

Jakez Riou, Geotenn ar Werc'hez, 1957.

Proverbou spagnol (in Le Fureteur breton n° 9, 1907).